

ISTORII

colecție coordonată de Dan-Silviu Boerescu

Vladimir Zencenco

BATALIONUL AZOV
Eroism și extremism în Ucraina

Docu-drame și reprezentări istorice reexamineate

Versiune în limba română: **Prof. Florin Ștefănescu**
Documentare suplimentară, bibliografie selectivă
și analiza comparativă a surselor: **Lucia Boian**

SUMAR

„DENAZIFICAREA“ UCRAINEI, PRETEXT PENTRU INVAZIA RUSEASCĂ	7
STEPAN BANDERA ȘI O SCURTĂ ISTORIE A LEGĂTURILOR CU NAZISMUL ALE UCRAINEI	10
UN GRUP DE ULTRAȘI PE STADION ÎN 1982 ȘI REACȚIA LA AGRESIUNEA ÎN DONBAS DIN 2014	27
IMPLICAREA CONTROVERSATULUI OLIGARH IHOR KOLOMOISKI.....	30
WOLFSANGEL ȘI SOARELE NEGRU: PORNIND DE LA O SIMBOLISTICĂ DESTUL DE CONTROVERSATĂ... ..	42
ANDRII BILEŢKI ȘI TRANSFORMAREA UNUI GRUP ARMAT ÎNTR-UN PARTID POLITIC. DE CE AU NEVOIE VLADIMIR PUTIN, EXTREMA DREAPTĂ RUSEASCĂ ȘI PARTIZANII MIȘCĂRII EURASIA DE EXISTENȚA NEONAZISMULUI ÎN UCRAINA	62
ȚARGRAD, MATTEO SALVINI, MARINE LE PEN, GERHARD SCHRÖDER ȘI REȚEAUA INTERNAȚIONALĂ DE INFLUENȚĂ A KREMLINULUI	90
VIOLENȚA PUBLICĂ, ACUZAȚIILE DE TORTURĂ ȘI EMBARGOUL INTERNAȚIONAL.....	112
BATALIONUL AZOV INTEGRAT GĂRZII NAȚIONALE A UCRAINEI.....	141
DENIS PROKOPENKO, MOȘTENIREA DE FAMILIE A RĂZBOIULUI DE IARNĂ RUSO-FINLANDEZ ȘI NOUA ORGANIZARE A REGIMENTULUI AZOV	145
DE LA MARIUPOL 2014 LA MARIUPOL 2022: EPOPEEA AZOVSTAL ȘI TERIBILELE CRIME DE RĂZBOI.....	154
ÎN LOC DE <i>EPILOG</i> : MOARTEA UNEI GIMNASTE DE 11 ANI ȘI A UNEI SUPRAVIEȚUITOARE A HOLOCAUSTULUI DE 91 DE ANI. AȘADAR, CINE SUNT NAZIȘTII ÎN 2022?	192
BIBLIOGRAFIE ÎN PAS DE DEFILARE SUBTERANĂ.....	200

„Denazificarea“ Ucrainei, pretext pentru invazia rusească

Când Rusia lui Vladimir Putin a invadat Ucraina pe 24 februarie 2022, readucând stihiiile războiului aproape de inima Europei și ducând relațiile cu NATO (care sprijinea Kievul și aspirațiile acestuia de integrare în alianța euroatlantică) periculos de aproape de un conflict nuclear, cuvântul-cheie folosit de liderul de la Kremlin pentru justificarea acestei „operațiuni militare speciale“ (soldate rapid cu zeci de mii de morți și milioane de persoane dislocate brutal din locurile lor de baștină) a fost *denazificarea*.

În scenariul prezentat de „Țarul“ revanșard, care visa refacerea Uniunii Sovietice odată cu reclădirea prin sânge a „Rusiei Mari“ (ceea ce presupunea în mod obligatoriu și cucerirea Ucrainei, considerată „Rusia Mică“), statul independent parțial rusofon condus legitim de un actor de comedie convertit în politician era un bastion al renașterii nazismului, în care se celebra memoria unor personaje controversate din al Doilea Război Mondial precum Stepan Bandera (care, în încercarea de a i se opune lui Stalin, colaborase pe față cu Hitler și al Treilea Reich, fiind considerat, din acest punct de vedere, mai dur decât liderii SS), iar o unitate (para-)militară care arbora însemne și simbolistică suprematistă de inspirație ariană fusese integrată oficial armatei. Era vorba, evident, de faimosul Batalion Azov, care din 2014 activa mai ales în zonele Donețk și Luhansk, aflate în miezul disputei dintre Moscova și Kiev. E drept că, în fapt, nu de acești 800–3000 de luptători feroce se temea Putin în primul rând, ci de posibila extindere a NATO periculos de aproape de granițele pravoslavnice, după modelul Poloniei, României și ale Statelor Baltice, cu toate consecințele decurgând de aici, inclusiv posibila desfășurare a arsenalului nuclear strategic. Dar, din rațiuni de propagandă,

tema denazificării Ucrainei era considerată de un alt impact pentru opinia publică rusească și era, practic, mult mai ușor de explicat mujicului contemporan, mai ales într-o țară în care controlul informației este încă unul destul de strict, iar canalele de comunicare ale opoziției pot fi jugulate sistematic. Desigur, lucrurile se pot corela cu ușurință: „țara soră“ Ucraina devine un stat nazist fiind încurajată de Statele Unite și de NATO, iar Federației Ruse îi revine misiunea istorică de a eradica acest fenomen periculos, care pune în pericol înseși bazele slavismului modern și riscă să anuleze definitiv victoria din 1945, în contextul recrudescenței imperialismului american în întreaga lume. Dintr-odată, Războiul Rece revine în actualitate și este mai fierbinte ca oricând!

Bineînțeles, pentru a respecta tradiția istorică și miturile care îi sunt asociate de la Romanovi la Lenin și Stalin, Moscova trebuia să se situeze permanent pe o poziție de forță indiscutabilă și să-și onoreze statutul de superputere răsăriteană și mondială, pregătită oricând să facă față amenințărilor occidentale, mai ales când acestea se manifestă chiar la frontierele sale. Iar, din perspectivă deopotrivă strategică și simbolică, Ucraina („Rusia Mică“ istorică) este o placă turnantă a acestei politici. Dacă Rusia trebuie să demonstreze ceva, trebuie să facă asta mai ales în Ucraina.

Însă cum se poate justifica ocuparea pământurilor „fraților de limbă, cultură și istorie“? Ce element cu adevărat periculos pentru stabilitatea și devenirea pan-rusească mai poate fi invocat într-un nou secol și mileniu? Ce amenințare iminentă poate justifica o invazie de o violență rar întâlnită?

Atunci când argumentele prezentului suferă congenital de o șubreziență evidentă, rămâne o singură soluție: apelul la „glorioasele lecții ale trecutului“. Pentru Rusia modernă, oricum s-ar fi numit ea pe traseul istoric de la Imperiul Țarist la Uniunea Sovietică și, apoi, după eșecul proiectului Comunității Statelor Independente, la Federația Rusă, provocarea cea mai mare, care a riscat să producă anihilarea completă, a fost, fără nicio îndoială cel de-al Doilea Război Mondial. La jumătatea

veacului XX, Rusia Sovietică s-a aflat în cea mai mare cumpănă a existenței sale, dar a supraviețuit. A reușit asta învingând „hidra hitleristă“, care se baza pe ideologia nazistă. Însă nazismul, deși înfrânt, nu a fost anihilat complet. A subzistat o vreme în stare latentă, apoi mlădițele sale otrăvite au început din nou să se înlănțuie și să rodească fructe ale răului. Dar una era ca asta să se întâmple în Germania revanșardă (...însă tot mai dependentă de gazul rusesc!) sau, hăt, în îndepărtata Americă (completând, astfel, „chipul hâd al noului imperialism clocit la Washington“) – într-un fel, Moscova chiar avea nevoie de „nazismul“ emergent în marile state occidentale, fiindcă asta îi putea justifica atât discursul politic, cât și planurile de (re)înarmare. Alta este totuși ca nazismul să fie reactualizat în Ucraina vecină și cosangvină, acolo unde o mare parte din populație vorbește acasă rusește (inclusiv președintele Zelenski, dar nu numai!).

Pentru un Vladimir Putin aflat la final de carieră politică și dominat de ideea misiunii sale istorice de refacere a Maicii Rusia nu mai rămâne nicio îndoială: *trebuie* să readucă Ucraina pe calea cea bună, indiferent de mijloacele folosite, și *trebuie* să stârpească orice posibilă sămânță a reînvierii nazismului ucrainean din ce în ce mai manifest, mai ales pe filieră „naționalistă“. Iar asta presupune, mai întâi de toate, eliminarea falangei militare a acestei ideologii, teribilul Batalion Azov, cu simbolurile sale legate de ideologia suprematistă...

Stepan Bandera și o scurtă istorie a legăturilor cu nazismul ale Ucrainei

Mult înainte să se poată vorbi de vreun „braț înarmat al nazismului în Ucraina contemporană“, precum Batalionul Azov, în ariile aflate sub influența Kievului s-a putut vorbi într-adevăr de nazism, acesta este un fapt istoric absolut indubitabil.

Dar – fără a încerca să se justifice sau cauționa în vreun fel fenomenul – pentru a înțelege cum a putut fi posibil așa ceva, trebuie cercetată cu atenție istoria Ucrainei în secolul XX și complicata ei devenire în rețeaua de interese directe ale Moscovei, Berlinului, Varșoviei sau Bucureștiului, precum și indirecte ale Londrei, Parisului, Washingtonului etc.

A existat, mai întâi, pe fundalul destrămării imperiilor central-europene tradiționale, o scurtă și contradictorie epopee a independenței ucrainene la sfârșitul Primului Război Mondial. Militarii originari din Ucraina (termen politic neclar și, timp de secole, după atâtea avataruri ale statului căzăcesc al lui Bohdan Hmelnițki, destul de incert, fără o acoperire teritorial-administrativă explicită) au intrat în Primul Război Mondial atât de partea Puterilor Centrale (rutenii și rusinii din Galiția și Bucovina), sub Austria, cât și de partea Antantei (cazacii), sub Rusia. În timpul războiului, autoritățile austro-ungare au format Legiunea Ucraineană / Galițiană (atunci capătă substanță pentru prima oară noțiunile de „ucrainean“ și „ucraineană“ la inițiativa contelui Stadion – șeful serviciilor secrete austro-ungare din anii 1890–1916), alături de Legiunile Poloneze, pentru a lupta împotriva Imperiului Rus. Aceste legiuni au stat la baza armatei polone interbelice și a armatei galițiene ucrainene ce a luptat împotriva bolșevicilor în perioada imediat următoare Primului Război Mondial (1919–1923).

Odată cu prăbușirea imperiilor rus și austro-ungar, în urma Primului Război Mondial și a Revoluției Ruse, a apărut o mișcare națională ucraineană pentru independență. În perioada 1917–1920, s-au format câteva state ucrainene: Republica Populară Ucraineană, Hatmanatul, Directoratul și Republica Sovietică Socialistă Ucraineană (probolșevică), state ce au ocupat teritoriile din fostul Imperiu Rus; de asemenea, pe fostul teritoriu austro-ungar s-a format Republica Populară a Ucrainei Occidentale. În mijlocul Războiului Civil Rus, s-a dezvoltat și o mișcare anarhistă ucraineană, numită Armata Neagră, condusă de Nestor Mahno. Totuși, în urma înfrângerii Ucrainei de Vest în Războiul Polono-Ucrainean, urmată de eșecul invaziei polone respinse de forțele ruse și ucrainene prosovietice, Ucraina n-a putut să se unifice și să-și câștige independența. În urma Păcii de la Riga, tratat semnat de Rusia Sovietică, Ucraina Sovietică și Polonia, vestul Ucrainei de azi (atunci nu exista un stat ucrainean unificat) a fost împărțit și încorporat în mare proporție Poloniei, iar părțile centrale și estice au format RSS Ucraineană, în martie 1919, care a devenit, ulterior, republică fondatoare a URSS, în decembrie 1922.

La finele Marelui Război, au apărut – și dispărut! – astfel, concomitent sau la intervale destul de mici, mai multe formațiuni statale pe teritoriul Ucrainei, care a rămas în continuare un important teatru de operațiuni între armatele mai multor țări sau fațiuni (de pildă, bolșevicii versus albgarđiști, dar nu numai). Republica Populară a Ucrainei Occidentale este una dintre aceste administrații temporare, având centrul la Lvov, oraș predominant polonez. Republica Populară a Ucrainei Occidentale s-a unit cu Republica Populară Ucraineană pe 22 ianuarie 1919 într-un act cu o valoare mai degrabă simbolică, de vreme ce Ucraina Occidentală își păstra propria armată și structură guvernamentală. După încheierea războiului polono-ucrainean, cea mai mare parte a teritoriului republicii a devenit parte a Poloniei în iulie 1919. Resturi ale armatei ucrainene înfrânte și-au găsit refugiu în Cehoslovacia vecină, unde au devenit cunoscute ca „Ukrajinská brigáda“ (în limba cehă), în vreme ce cea mai

mare parte a acestei armate a traversat frontiera în Republica Populară Ucraineană, unde a continuat lupta pentru independență.

Republica Sovietică Socialistă Galițiană (RSS Galițiană) a fost un stat efemer care a existat în perioada 8 iulie–21 septembrie 1920, în timpul războiului polono-sovietic, pe teritoriul frontului de sud-vest al Armatei Roșii. Entitatea statală, care a existat câteva luni, nu a fost recunoscută de nimeni, cu excepția Rusiei Sovietice. RSS Galițiană a dispărut repede, după Pacea de la Riga din 1921, care a confirmat includerea întregii Galiții în noul stat independent Polonia, emancipat și acesta de sub tutela imperială rusească, sub care s-a aflat, în diferite forme, în perioada 1795–1918.

Republica Populară Ucraineană a fost formată pe teritoriul actualei Ucraine în urma Revoluției Ruse din 1917, cea mai importantă figură politică fiind Simon Petliura, iar președinte fiind numit istoricul Mihailo Hrusevski. În ciuda numelui, nu a fost o Republică Populară în spiritul statelor comuniste din perioada de după al Doilea Război Mondial, de aceea este uneori numită Republica Națională Ucraineană. În urma amenințării invaziei din partea trupelor bolșevice, se aliază cu Republica Populară a Ucrainei Occidentale formată din teritoriile ucrainene din Imperiul Austro-Ungar, dar în 1920 întregul teritoriu este cucerit, iar bolșevicii înființează Republica Sovietică Socialistă Ucraineană. În 1922, după ce și-a asigurat controlul total al teritoriului ucrainean, regimul sovietic de la Moscova a unit Ucraina sovietică cu Belarus și republicile transcaucaziene pentru a forma URSS.

Nestor Ivanovici Mahno (26 octombrie/7 noiembrie 1888, Guleaipole, Gubernia Ekaterinoslav, Imperiul Rus – 6 iulie 1934, Paris) a fost un revoluționar ucrainean anarho-comunist care a condus o armată în estul Ucrainei în timpul Războiului Civil din Rusia. El a comandat ulterior Armata Revoluționară Insurecționară Ucraineană, cunoscută și ca Armata Verde sau Armata Anarhistă Neagră. Cu o infanterie de 83 000 de oameni și o cavalerie de 20 000 a controlat un teritoriu imens, populat cu aproximativ 7 milioane de locuitori. El a fost combătut și de țariști

dar și de Armata Roșie a bolșevicilor, dar a reușit să organizeze temporar Teritoriile Libere ale Ucrainei. A fost, într-un final înfrânt și silit să se refugieze în exil, odată cu el aspirațiile pentru o independență reală ale ucrainenilor fiind anihilate vreme de câteva decenii.

De la sfârșitul anilor '20, Ucraina a fost implicată în proiectele de industrializare a URSS, iar producția industrială a republicii a crescut de patru ori în anii de după 1930. Totuși, industrializarea a avut costuri enorme pentru țărănime, care fusese, din punct de vedere demografic, baza națiunii ucrainene, țara fiind practic grâнарul vechii Rusii și noii Uniuni Sovietice. Pentru a satisface nevoia crescândă de hrană și pentru a finanța industrializarea, Stalin a instituit o politică extrem de strictă de colectivizare a agriculturii, statul confiscând pământurile și animalele țăranilor și comasându-le toate bunurile și proprietățile în ferme colective, aceste politici fiind aplicate cu ajutorul armatei și al poliției secrete. Cei care au opus rezistență au fost arestați și deportați, acești *culaci* (chiaburi) fiind acuzați și de propagarea ideilor naționaliste, contrare spiritului imperial sovietic. Asupra țăranilor au fost impuse cote de producție din ce în ce mai mari. Colectivizarea a avut un efect devastator asupra productivității agricole. Întrucât membrii fermelor colective nu aveau dreptul de a primi din produsul muncii lor până când nu se îndeplinea planul, stabilit de cele mai multe ori arbitrar, fără a ține seama de realitatea din teren, în Ucraina s-a răspândit foametea. În 1932–1933, milioane de oameni au murit efectiv de foame în ceea ce astăzi se cunoaște sub numele de Holodomor, ajungându-se inclusiv la fenomene în masă de pruncucidere și canibalism. În primăvara anului 1933, rata mortalității era de peste 10 000 de oameni pe zi, variind sensibil de la o zonă la alta și de la sat la sat, mergând de la 10% la 100%, cele mai mari pierderi înregistrându-se în regiunile cerealiere tradiționale – Poltava, Dnepropetrovsk și Odessa. Această tragedie nu a putut fi ștearsă din memoria colectivă a ucrainenilor, rămânând și astăzi o cauză a imposibilei reconcilierii cu rușii.

Pe fondul acestor resentimente, în a doua mare conflagrație mondială a veacului trecut, Ucraina și ucrainenii au oscilat între susținerea efortului de război al Armatei Roșii sovietice (inclusiv prin folosirea trupelor de partizani, mai ales în regiunile dinspre Răsărit) și pactizarea, deloc formală, cu Germania Nazistă, cu care s-a întreținut o relație complexă și extrem de contradictorie.

În momentul în care Hitler și aliații săi au declanșat Operațiunea Barbarossa – de invadare a Uniunii Sovietice – în 1941, numeroși polonezi și ucraineni, sătui de anii de dominație draconică sovietică, i-au primit pe invadatori cu flori și cu urale, ca pe niște adevărați eliberatori. Activiștii naționaliști ucraineni au considerat că momentul este, în sfârșit, propice pentru instaurarea unui stat ucrainean independent, mult mai plauzibil în contextul ofensivei nemțești demolatoare decât în perioada tulbure de la finalul Primului Război Mondial, când, ajutată și de luptele intestinale dintre diferitele facțiuni ucrainene, Moscova le-a anulat orice încercare de instituire a unui stat național total separat de Soviete. La începutul războiului, germanii i-au încurajat într-o mare măsură pe naționaliștii ucraineni, făcând promisiuni explicite pentru proclamarea unei „Ukraine Mari“, în încercarea de a folosi sentimentele antisovietice, antipoloneze și antievreiești. Au fost înființate o poliție auxiliară ucraineană și o unitate ucraineană în cadrul Waffen SS. Totuși, în cele din urmă, după perioada inițială de toleranță limitată, atitudinea autorităților germane de ocupație s-a modificat brusc, iar mișcările naționaliste ucrainene au fost zdrobite în mod brutal, acestea fiind suspectate că făceau un joc dublu, nesocotind flagrant comandamentele celui de-al Treilea Reich.

Cei mai mulți ucraineni însă au opus rezistență ocupației germane încă de la începutul invaziei, organizând o vastă rețea de unități de partizani, care au acționat pe tot cuprinsul Ucrainei. De fapt, elementele naționaliste ucrainene cele mai radicale au format Armata Insurecțională care a luptat atât împotriva germanilor, cât și împotriva sovieticilor, românilor, maghiarilor, slovacilor și polonezilor, adică împotriva tuturor

armatelor care reprezentau state cu care existau diferende teritoriale. Luptătorii Armatei Insurecționale Ucrainene au reușit să continue lupta împotriva autorităților sovietice până târziu, în deceniul al șaselea.

Armata Insurecțională Ucraineană (Ukrainska Povstanska Armia – UPA) a fost alcătuită dintr-un număr considerabil de partizani ucraineni și a fost formată pe 14 octombrie 1942, în partea occidentală a Ucrainei istorice, în Volînia. Principalii lideri al UPA a fost Roman Shuhevici și Stepan Bandera. UPA era ramura înarmată a Organizației Naționaliștilor Ucraineni, nu se subordona Moscovei și avea ca obiectiv crearea unui stat ucrainean independent. Cât timp a existat, UPA a luptat cu forțe ale unor diferiți adversari, în special cu Wehrmachtul și SS-ul naziste, Armia Krajowa poloneză sau Armata Roșie sovietică. După încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, UPA a continuat să lupte împotriva autorităților sovietice și a celor comuniste poloneze până pe la începutul deceniului al șaselea.

Partizanii ucraineni au fost foarte puternici în regiunea Munților Carpați. Rezistența ucraineană a avut un caracter special printre mișcările de rezistență din Europa ocupată de naziști, nefiind sprijinită aproape deloc din străinătate. Din acest motiv, apariția, dezvoltarea și capacitatea de luptă au reflectat, aproape exclusiv, popularitatea de care s-a bucurat mișcarea în rândul poporului ucrainean.

După fondare, Armata Insurecțională Ucraineană și-a crescut neîn-cetat efectivele și influența în zonă. La un moment dat, activitatea ei acoperea cea mai mare parte a Ucrainei de vest, de unde era capabilă să trimită mici grupuri de partizani care să efectueze raiduri și în estul țării.

A mai existat o altă mișcare cu același nume – UPA. Ea a fost fon-dată în 1942, fiind condusă de Taras Borovets și, inițial, nu avea nicio legătură cu Organizația Naționaliștilor Ucraineni, ci cu liderii din exil ai efemerei Republici Populare Ucrainene. Această organizație a fost rebotezată Armata Revoluționară Populară Ucraineană, pentru a se uni prin absorbție, în cele din urmă, cu Armata Insurecțională Ucraineană, în 1943. Taras Dmitrovici Borovets (9 martie 1908–15 mai 1981) era

mai cunoscut sub numele de Taras Bulba-Borovets după numele său de război *Taras Bulba*, pseudonimul său militar fiind preluat din romanul omonim al scriitorului ucrainean Nikolai Gogol, care reprezenta povestea romanțată a unui bătrân cazac zaporojean și a celor doi fii ai săi, Andrii și Ostap.

După atacul german asupra URSS de la începutul lunii iulie 1941, Borovets a fost numit de către germani șef al miliției ucrainene din districtul Sarny. Comandamentul Diviziei 213 Sicherungs, căreia i s-a adresat Borovets, i-a dat permisiunea de a forma trupele așa-numitei Polissian Sich, o formațiune paramilitară cu efective de o mie de oameni la 8 august 1941, aceasta putând fi considerată un prototip al primei armate insurgente ucrainene (UPA). A fost foarte lăudat de germani pentru masacrul crud al soldaților armatei sovietice în retragere, dar mai târziu a fost repudiat oficial și forțat să intre în clandestinitate. În primă instanță, Borovets a respins cererile germane ca trupele sale să participe la masacrele evreilor din zona Olevsk, dar, până la urmă, ei au participat totuși la acest pogrom. La sfârșitul anului 1941, în propriul ziar al organizației Sich se anunța că „acum națiunea evreiască parazită a fost distrusă“. În timpul pogromurilor Sich de la Olevsk, jefuirea, torturarea și uciderea evreilor s-au făcut fără nicio implicare germană. După desființarea Sich-ului, Borovets s-a retras în pădurea din apropierea satului natal împreună cu un mic grup de susținători (aproximativ o sută de oameni).

Pe 22 februarie 1943, Taras Bulba-Borovets a început negocierile cu liderii Organizației Naționalistilor Ucraineni (OUN) pentru a uni toate mișcările naționaliste din Ucraina. UPA urma să devină organizația militară a forțelor ucrainene unite, iar reprezentanții OUN urmau să intre în statul major comun. Borovets a respins pretențiile adeptilor lui Stepan Bandera de a controla mișcarea și a formulat o serie de acuzații împotriva lor. În luna mai, „banderiții“ au întrerupt negocierile fără explicații, dar au început să-și numească detașamentele armate „UPA“. În consecință, pentru a evita orice posibilă confuzie, la 20 iulie 1943, UPA

lui Borovets și-a schimbat numele în Armata Națională Revoluționară a Ucrainei.

Când Borovets a refuzat să se alăture forțelor facțiunii lui Stepan Bandera, trupele sale au fost atacate și parțial distruse, restul fiind subordonate OUN. Probabil că prima soție a lui Borovets (cehoaica Anna Opocenska) a fost și ea capturată și ucisă de oamenii lui Bandera. Potrivit uneia dintre mărturiile din epocă, doi membri ai OUN și-au amintit râzând că a fost spânzurată și apoi „s-a legănat și a atârnat mult timp în timp ce picioarele i s-au răsucit“. Borovets și trupele sale au fost forțați să se retragă pe teritoriul aflat sub controlul partizanilor sovietici. În septembrie 1943, ultimul său grup a fost învins, iar el abia a reușit să scape. Pe 5 octombrie 1943, Borovets a ordonat desființarea trupelor și intrarea din nou în clandestinitate. În noiembrie, și-a abandonat forțele, care în acel moment au devenit un grup minuscul demoralizat, și a plecat să caute ajutor din partea germanilor la Varșovia.

În noiembrie 1943, în timpul negocierilor cu germanii, Borovets a fost arestat de Gestapo la Varșovia și încarcerat în lagărul de concentrare Sachsenhausen. În toamna anului 1944, nașiștii, în căutarea sprijinului ucrainean în războiul pe care îl pierdeau, l-au eliberat pe Borovets. A fost obligat să-și schimbe numele de război în Kononenko și sub acest nume a condus formarea unui detașament de forțe speciale ucrainene în structura Waffen-SS (aproximativ 50 de oameni). Acest detașament ar fi trebuit să fie aruncat în spatele Armatei Roșii pentru războiul de gherilă. Aceste planuri nu s-au realizat niciodată și, la sfârșitul războiului, aliații naționaliști ucraineni ai lui Hitler au cerut să fie transferați departe de Frontul de Est pentru a se putea preda Aliaților.

Detașamentul lui Borovets s-a predat aliaților la 10 mai 1945 și a fost internat la Rimini, în Italia. Se crede că a reușit să emigreze în Canada sau SUA prin 1948. Cu toate acestea, conform documentelor interne ale serviciului secret sovietic, care a continuat să-i vâneze pe Borovets și pe fideli săi până în 1969, el a mai rămas ceva timp în Germania de Vest. Potrivit acestor rapoarte, el a lucrat la școala americană de informații și

chiar a călătorit în Statele Unite pentru a se întâlni cu directorul CIA, Allen Dulles, în 1953. În emigrație, a organizat Garda Națională Ucraineană. A murit în Toronto, Ontario, Canada și este înmormântat la cimitirul Bisericii Memoriale St. Andrew din Bound Brook, New Jersey.

La sfârșitul anului 2006, administrația orașului Lvov a anunțat iminenta transferare a rămășițelor pământești a mai multor naționaliști ucraineni (Stepan Bandera, Evghen Konovalet, Andrei Melnik ș.a) în Cimitirul Liciakivski.

În octombrie 2007, autoritățile orașului Lvov au dezvelit, după mai multe amânări, o statuie dedicată liderului naționalist Stepan Bandera, un personaj de factură mesianică însă extrem de controversat, chiar mai controversat decât „Taras Bulba“ Borovets.

Stepan Andriiovici Bandera (1 ianuarie 1909, Staryj Uhryniw, Bezirk Kałusz, Regatul Galiției și Lodomeriei, Austro-Ungaria – 15 octombrie 1959, München, RFG) a fost un politician ucrainean, lider al mișcării de renaștere națională din Ucraina de Vest (Galiția), conducătorul cel mai influent al Organizației Naționaliștilor Ucraineni (OUN). Autoritățile sovietice au autorizat asasinarea sa de către KGB la München, Germania de Vest, în 15 octombrie 1959.

Bandera este o figură contestată și respectată, în egală măsură, în Ucraina zilelor noastre, datorită cooperării active, bine documentate, cu Germania Nazistă în perioada 1939–1941. Dar, în septembrie 1941, Bandera a fost arestat și închis de naziști. Abia în septembrie 1944, el a fost eliberat.

Atitudinea ucrainenilor față de Bandera a variat de la una apologetică la condamnarea cea mai aspră. În 22 ianuarie 2010, președintele Ucrainei, Viktor Iușcenko, l-a decorat post-mortem pe Bandera cu titlul de Erou al Ucrainei. Decernarea titlului a fost declarată însă ilegală de un tribunal, în 2 aprilie 2010. Trei zile mai târziu, Curtea Constituțională a Ucrainei a refuzat să înceapă dezbaterile cu privire la constituționalitatea decretului prezidențial de decorare a lui Bandera. Familia lui Bandera a fost informată oficial că tribunalul din Donețk nu a primit nicio cerere

oficială din partea următorului președinte, Viktor Ianukovici, pentru returnarea distincției.

Stepan Bandera a devenit, în timpul studiilor, membru al unor grupuri naționaliste ucrainene diferite, începând cu Plast, continuând cu Uniunea pentru Eliberarea Ucrainei și Organizația Naționaliștilor Ucraineni. Cea mai activă organizație naționalistă s-a dovedit a fi OUN, al cărei lider era, în acea vreme, Andrii Melnik. Stepan Bandera a urcat rapid treptele ierarhiei acestor organizații, devenind, în 1931, șef al departamentului de propagandă al OUN, loțiitor al comandantului regiunii Galiția, în 1932–1933, și șef al Comitetului executiv al OUN, în 1933. El a considerat că OUN trebuie să aibă o politică cuprinzătoare în ceea ce privește construirea unei națiuni independente și, de aceea, și-a canalizat eforturile spre câștigarea sprijinului în rândul tuturor claselor sociale ucrainene din vestul Ucrainei. La începutul deceniului al patrulea al secolului trecut, Bandera a dus o muncă intensă pentru identificarea și dezvoltarea grupurilor naționaliste atât în regiunea de vest, cât și cea de răsărit a Ucrainei.

Stefan Bandera a devenit șeful Comitetului executiv al OUN din Galiția, în 1933. El a dezvoltat rețeaua OUN în tot vestul Ucrainei, trăsând obiective clare antipoloneze și antisovietice. Pentru oprirea expropriilor pământurilor deținute de ucraineni, Bandera a organizat lupta împotriva oficialilor polonezi, responsabili pentru politica antiucraineană. Acțiunile OUN au vizat monopolurile poloneze asupra alcoolului și tutunului, cât și politica de „polonizare“ a tineretului ucrainean. Bandera a fost arestat în 1934, la Lvov. A fost judecat pentru implicarea în pregătirea atentatului împotriva ministrului de interne polonez, Bronisław Pieracki, și pentru apartenența la OUN. La încheierea procesului, a primit pedeapsa capitală. Sentința i-a fost comutată, în cele din urmă, în închisoare pe viață.

Bandera a fost închis la penitenciarul Wronki. Camarazii săi au încercat, fără succes, în 1938, să-i organizeze evadarea. În ceea ce privește eliberarea lui Bandera din închisoare, în septembrie 1939, se afirmă ori